

Litteratur og Kritik.

Niels Bache: Nordens Historie populært fremstillet. 1—5. Bd.
Kjøbenhavn (Forlagsbureauet). 1881—87.

I Aarene 1867—76 udkom første Udgave af ovennævnte Værk under Titlen „Danmarks, Norges og Sverigs Historie“. Forf. udtalte i sit Slutningsord, at Fremstillingen særlig for de to første Binds Vedkommende paa ikke faa Steder vilde blive en anden, hvis han skulde forberede en ny Udgave. Han blev hurtig taget paa Ordet. Værket fandt en gunstig Modtagelse, og allerede 1879 kunde Forf. paabegynde den nye Udgave, som først er bleven afsluttet i Begyndelsen af Aaret 1887. De mange Aar, som ligge mellem dette Værks Begyndelse og dets Afslutning, vise, at Forf. ikke har taget sig sit Revisionsarbejde let; et Blik paa dette selv vil overbevise Læseren om, at det ogsaa forholder sig saa, og at her foreligger noget mere end et gennemset og forbedret Optryk af det gamle Værk; paa mange Punkter er det et helt nyt Arbejde, saa vel i Henseende til Form som til Indhold.

De Aar, som ligge mellem de to Udgaver, ere Mærkeaar i den danske, og vi kunne sige den nordiske Historie-skrivnings og -forsknings Historie. Paa mange Omraader og særlig paa Hovedpunkterne i vor Historie har den nyeste Forskning kastet et andet Lys. Den, som gennemgaar Rækken af de historiske Værker, som i disse Aar ere fremkomne, vil hurtig opdage dette. Lige fra Normannernes til de sidste slesvigske Kriges Historie ere de fleste Punkter af Vigtighed satte i en ny Belysning ved Fremdragelsen af hidtil ukjendt

Materiale eller ved at betragtes fra nye og ejendommelige Synspunkter. Joh. Steenstrups omfattende Undersøgelser af Normannertiden og af Danmarks indre Forhold i Middelalderen, A. D. Jørgensens Kritik af de nordiske Kirkers Grundlæggelseshistorie og ejendommelige Syn paa vor nationale Udvikling i hans „Fyrretyve Fortællinger“, Pal. Müllers ætsende Kritik af de første oldenborgske Kongers Historie og af saa mange omtvistede Spørgsmaal i vor Historie, Erslevs Undersøgelser af Dronning Margrethes Tid og af Kongedømmets og Lensvæsenets Stilling i det 16de Aarhundrede, Fridericias Fremstilling af Christian IV's og Enevældens Historie, Holms omfattende Undersøgelser og Fremstilling af det 17de og 18de Aarhundredes Historie, Thorsøes og Sørensens Behandling af vor politiske og militære Historie i dette Aarhundrede, Troels Lunds stort anlagte Kulturhistorie, talrige Monographier af politisk, statsretslig, biographisk og topographisk Indhold, endelig den store omfattende Virksomhed, der er udviklet ved Udgivelsen af historiske Kildeskrifter. — ere alle Vidnesbyrd om den storartede Flid, hvormed vor Historie i det sidste Decennium er bleven behandlet. I Norge og Sverig er Udviklingen gaaet i samme Retning, ogsaa dér arbejdes med stor Energi saa vel paa Historieskrivningens som -forskningens Omraade.

Hvorledes har nu Forfatteren udnyttet det store Materiale, som her foreligger? I Følge den Plan, han har lagt for sit Arbejde, har han kun villet give Resultater af andre Forskeres Undersøgelser i en let læselig, overskuelig og populær Fremstilling. Dette er lykkedes ham fortrinligt. Arbejdets Struktur er fast og sikker, Fremstillingen ligefrem og naturlig uden Svulst og Overlæssethed, jævnlig gjennemsyret af en varm og stærk patriotisk Følelse. Han har ikke alene med stor Flid, men ogsaa med sund og maadeholden Kritik optaget i sit Værk den nyere Forsknings Resultater. Ingen ny Undersøgelse eller Behandling er bleven overset; jævnlig bruger han de Forfatteres Ord, som han har benyttet, men endnu oftere spores den selvstændige Opfattelse af det behandlede Stof. Det er saaledes et Værk, som ved sin ædruelige og nøjagtige

Fremstilling egner sig fortrinligt til at give den store Almenhed, der ikke har Lejlighed til at fordybe sig i Specialundersøgelser, en fuldstændig og i Hovedtrækkene rigtig Opfattelse af Nordens Historie.

Forf. har forandret sit Værks oprindelige Titel „Danmarks, Norges og Sverigs Historie“ til „Nordens Historie“. Denne Forandring hænger maaske sammen med den Opfattelse, som Forf. allerede i Fortalen til første Udgave gjør gjældende, „at en samlet Fremstillingsmaade af de tre nordiske Rigers Historie er den naturligste og for enkelte Perioders Vedkommende endog den eneste mulige, thi deres Historie danner et uopløseligt Hele, hvis enkelte Dele ikke lade sig adskille“. Den nye Titel fremhæver i højere Grad end den oprindelige den Enhed, som Forf. vil gennemføre i sit Værk. Det er i Virkeligheden et fortjenstfuldt Foretagende, at Forf. har medtaget Sverigs og Norges Historie. Vore Stammefrænders store og paa dramatiske Optrin saa rige Historie har været saa lidt kjendt og behandles endnu i vore Skoler paa saa overfladisk en Maade, at det vel maa kaldes en Berigelse af vor Litteratur at se den fremstillet i en tiltalende Form. Det maa dog imidlertid erindres, at der gives Tidsrum i Nordens Historie, hvor Berøringspunkterne mellem de tre nordiske Riger kun ere faa; vi minde om den tidligere Middelalders Historie inden Aaret 1319 og om det 18de Aarhundrede, hvor Fremstillingen af Danmark-Norges og Sverigs Historie ingenlunde behøver at gaa jævnsides, for at man kan forstaa Udviklingen. Vi tro derfor, at Forf., hvis han paa ny skulde tænke paa at udgive sit Arbejde, vilde gjøre klogt i at begrænse Fremstillingen af disse Perioder i Norges og Sverigs Historie. Punkter, som han nu, tvunget af Stoffets Mængde eller ledet af Hensyn til det ensartede i Fremstillingen, ikke har kunnet give en tilstrækkelig fyldig Behandling — saaledes Lensvæsenets Udvikling, Adelsens Decadence og den almindelige Kulturhistorie — vilde derved komme til større Ret, end nu er Tilfældet.

Vi kunde have ønsket, at Forf. med større Udførlighed havde angivet sine Kilder. Ret jævnlig støde vi i Anmærkningerne paa saadanne Henvisninger, men de burde have

været til Stede i rigeligere Mængde. I et Værk, som stadig vil blive benyttet som Haandbog saa vel af Lærerne ved de lærde og andre Skoler som af Studerende, vilde det have været særdeles nyttigt foran hver Tidsafsnit at have en kort Fortegnelse over Hovedværkerne i det behandlede Tidsrums Historie. Selv Specialafhandlinger burde i saa Tilfælde have været medtagne, især naar de behandle Episoder og Afsnit, som ikke have fundet Omtale i de større Hovedværker. Det forekommer os ogsaa, at Forf. er noget vilkaarlig i Valget af de Værker, hvortil han undertiden henviser. Det forundrer saaledes at se Reinhardts Fremstilling af Valdemar Atterdags Historie udeladt, naar man nævner Schäfers Fremstilling og Erslevs Oversigt over Hovedtrækkene i denne Konges Historie. Derimod har Forf. indlagt sig Fortjeneste ved et fortrinligt og omfattende Register til hele Værket.

Men disse Indvendinger kunne ikke berøve Forf. den Fortjeneste at have for første Gang indført i vor Literatur en paa engang saa omfattende og dog saa overskuelig Fremstilling af Nordens Historie fra Oldtiden til vore Dage.

Mollerup.

H. Hildebrand: Livonica, vornähmlich aus dem 13. Jahrhundert im Vaticanischen Archiv. Riga 1887. (71 SS.)

Siden Leo XIII aabnede det vatikanske Arkiv for den historiske Forskning, uden smaalig Hensyntagen til Nationalitet og Tro, har der fundet et sandt Kapløb Sted mellem Forskere fra alle europæiske Lande, særlig Frankrig, Tyskland og Østrig, for at udnytte det store Materiale, inden et nyt Forbud atter slaar en Bom for alle for Vatikanet ubetimelige Undersøgelser. Der skal her blot erindres om den fra fransk Side foretagne Udgivelse af Innocens IV's, Bonifacius VIII's og Benedict XI's Registre, som slutte sig til Benedictinernes Udgave af Clemens V's; endvidere om Kardinal og Arkivar Hergenröthers Register over Indholdet af Leo X's omfangsrige